

Raziskovalni tabor Ekosistemi Balkana 2024 – Demir Kapija (Makedonija)

Lorena Vovk

SLIKA 35. a) Blatni netopirci v jami, b) sušenje oblačil pred jamo (foto: Lorena Vovk).

Letos je tabor Ekosistemi Balkana potekal v daljni Severni Makedoniji in seveda je bila tam prisotna tudi skupina za netopirje. Nastanjeni smo bili v kampu v Demir Kapiji in se potikali v njeni okolici od 27. 4. do 4. 5. 2024. "Netopirili" smo pod vodstvom Eve Pavlovič, ki se ji je kot somentor letos prvič pridružil Samo Grgurevič. Udeleženci smo bili Katrina Šuštar, Maša Pandža, Maja Pungerčar, Nej Primožič, Ali Zulfiqar, Dren Dolničar in moja malenkost.

V znamenju Tadaride

Že sam prihod netopircev v kamp je bil pester. Eva in Dren sta namreč prišla že zgodaj zjutraj in se nemudoma odpravila do v skalo vklesanega tunela, ki se nahaja le 10 minut hoda od kampa in kjer je nekoč že bil opažen dolgorepi netopir (*Tadarida teniotis*). Seveda sta tega edinega predstavnika družine Molossidae v Evropi našla v špranji v tunelu. To veselo novico sta nam netopircem sporočila takoj, ko smo se prikazali v kampu. Kljub naporni vožnji se je celotna skupina pozno popoldne odpravila do tunela pogledat omenjenega posebnega med netopirji, po katerem hrepeni srce vsakega slovenskega netopirca. Njegovo prisotnost v Sloveniji smo do sedaj potrdili na podlagi ehologacijskih klicev, ki so najnižji od vseh evropskih netopirjev in slišni s prostim ušesom, a zatočišč še nismo našli. Ta najdba je sprožila motivacijski val pri našem somentorju, ki se je kljub vnetemu ušesu takoj odpravil na pot in se nam pridružil v ponedeljek.

Pa kje je ta jama?!

Prvi dan smo se odpravili do jame Aramiska Peštera. No, jama je bilo potrebno najprej najti. Imeli smo namreč 3 različne sete koordinat, zato smo se razpršili po levem bregu potoka (po opisu naj bi bil vhod v jama 20 metrov stran od struge). Dobro uro smo iskali, a neuspešno. Ko smo se že vračali proti avtu, smo vseeno še enkrat prečesali breg in nasmehnila se nam je sreča – našli smo vhod, ki pa ni bil niti malo podoben tistemu na fotografiji. Jama ni razočarala. Bila je prijetno blatna, tako da je vsak od nas iz nje prinesel centimeter blata na riti in več centimetrov blata na škornjih. Našli smo dve vrsti netopirjev, malega podkovnjaka (*Rhinolophus hipposideros*) in vejicatega netopirja (*Myotis emarginatus*). Ko smo nato pred jama umivali škornje in oblačila v potoku, smo na drevesu ob strugi, točno pod vhodom, opazili izrezan pravokotnik. Vhod v jama je bil torej označen. To nas je naučilo, da pri iskanju jame najprej iščemo sledi človekove dejavnosti. Malico pa smo, kot je "netopircem" v navadi, pozabili v avtu in jo nedotaknjeno odpeljali nazaj v kamp.

Zvečer smo mrežili pod mostom čez reko Bosavo v Demir Kapiji. Ujeli smo dva brkata netopirja (*M. mystacinus*) in enega drobnega netopirja (*Pipistrellus pygmaeus*).

Dva Aleksandra, polna jama netopirjev in policija

Drugi dan sta se nam pridružila dva Makedonca – Aleksandar in Aleksandar (po domače Ajo in Aco). Odpravili smo se do jame St. Nedela v Gjavatu, ki je v bistvu krajši rov, poln vode, tako da smo morali previdno hoditi po robu, da nam ni zalilo škornjev. V njem je bilo več kot 300 netopirjev. Največ je bilo južnih podkovnjakov (*R. euryale*), v približno enakem številu so bili prisotni tudi vejicati netopirji (*M. emarginatus*) in dolgokrili netopirji (*Miniopterus schreibersii*). Nato smo hoteli obiskati rove, kjer je bil opažen Mehelyjev podkovnjak (*R. mehelyi*). Tretjina skupine se je z enim avtom odpravila iskat rove, ostali smo počakali pri občestnem štantu z rakijo, kjer sta nam Aleksandra velikodušno kupila kar dve steklenici rakije. Rovov žal nismo našli. Pregledali smo še nekaj mostov, kjer netopirjev nismo našli.

SLIKA 36. a) Dolgorepi netopir (*Tadarida teniotis*) (foto: Eva Pavlovič), b) netopirji v jami St. Nedela (foto: Nejc Primožič).

Zvečer smo mrežili pri vhodu v jamo Bela Voda v Demir Kapiji. Zamrežili smo vhod v jamo in dva vhoda v prostor ob tunelu, ki je vklesan v skalo. Ko je padla noč, so se začele težave – mrežili smo namreč ob železniški progi, kjer vsako noč patroljira policija in išče migrante. Prva ekipa, na katero so naleteli, je morala pokazati dokumente in ko so policistu razložili, da smo študentje iz Slovenije, ki imamo v bližini tabor in lovimo netopirje, se je situacija razrešila. Mreženje je bilo uspešno – ujeli smo malega, velikega in Blasijevega podkovnjaka (*R. hipposideros*, *R. ferrumequinum*, *R. blasii*), sivega uhatega netopirja (*Plecotus austriacus*) in primorskega uhateža (*P. kolombatovici*).

Jamska plaža in Tadarida

Naslednji dan smo jamo Bela Voda pregledali tudi od znotraj. Našli smo tri male podkovnjake in enega Blasijevega podkovnjaka in kar nekaj kadavrov srednje velikih podkovnjakov (*R. euryale*/*R. blasii*). Jama je bila res lepa, peščena in udobna. Na koncu nas je pričakala "jamska plaža". Na koncu je jama napolnjena z vodo, to "jezerce" pa je čudovite modre barve. Naj še dodam, da naj bi to bila najdaljša jama v Severni Makedoniji. Ko smo prišli iz jame, nas je pričakala množica pripadnikov drugih skupin na taboru. Razširila se je namreč vest, da bomo poskusili iz špranje v tunelu izbežati dolgorepega netopirja. In tako se je množica biologov odpravila do tunela Wilhelma II. Z nekaj Truda nam je uspelo – izbežali smo slavno tadarido. Navdušenje nad tem netopirskim posebnostjo je bilo nepopisno! Pregledali smo tudi ostale špranje in v eni od njih našli ostrouhega netopirja (*M. blythii*).

SLIKA 37. a) "Jamska plaža", b) postanek na poti skozi "žbunje" do jame (foto: Lorena Vovk).

Skoz' žbunje po dolgonogca

Na prosti dan smo se, kot se za netopirce spodobi, odpravili na najdaljši teren celotnega tabora. Odpravili smo se do jame Goren Zmejovec v Drenu. Za dobrih pet kilometrov poti smo porabili več kot tri ure. Pot namreč ni bila uhojena, zato smo se morali prebijati skozi makedonsko makijo, ki ni prav nič podobna slovenskemu mehjemu "žbunju", ampak te rastline z zašiljenimi listi in trni bičajo na vsakem koraku. Pod vodstvom Samota, ki je imel zemljevid, smo po hudem naporu le našli jamo, ki pa ni bila prav

nič podobna skici. Omembe vredna je najdba dolgonosega netopirja (*M. capaccinii*), ki je bila prva najdba te vrste za regijo. V jami so bili prisotni tudi mali podkovnjaki, navadni netopirji (*M. myotis*), ostrouhi netopirji (*M. blythii*) in dolgokrili netopirji. Pot nazaj je bila hitrejša, a vseeno smo bili prepozni za mreženje, zato smo se odpravili na transekt snemat ehološkijske klice. Ob vrnitvi v kamp smo odprli (in popili) zasluženo podarjeno rakijo.

Naslednji dan smo pregledali nekaj tunelov in mostov. Večinoma niso bili primerni za netopirje, smo pa v enem izmed tunelov (poleg že nekaterih prej omenjenih vrst) našli novo vrsto za tabor, Savijevega netopirja (*Hypsugo savii*). Zvečer smo mrežili v kanjonu v Demir Kapiji. Nad nami so letele Tadaride, zamrežili nismo ničesar, smo pa ulovili nekaj dvoživk – navadno krastačo (*Bufa bufu*) in grško žabo (*Rana graeca*).

Zadnji dan smo pregledali jamo Peštara Ramnishte. Bila je zelo lepa, s kapniki in manjšimi lužicami. Našli smo malega in južnega podkovnjaka ter dolgokrilega netopirja. Zvečer smo v gozdu zamrežili reko Bosavo. Ujeli smo samo enega brkatega netopirja. Poleg tega pa smo našli še močvirsko in rečno sklednico (*Emys orbicularis* in *Mauremys rivulata*).

Mokro slovo

Skozi celoten tabor nam je bilo vreme naklonjeno, zadnjo noč pa je začelo deževati in dež tudi čez dan ni ponehal. Tako smo do kosti premočeni pospravljali kamp. S šotori smo v avte pospravili tudi par litrov vode, zaradi vožnje avtomobilov se je celoten kamp spremenil v ogromno blatno lužo. Ob pregledu ultrazvočnih posnetkov se je nabralo še nekaj novih vrst, tako da je število zabeleženih vrst naraslo na okroglih 20 vrst. Na taboru smo se imeli zelo lepo, v ušesih pa so nam še dolgo odzvanjali ehološkijski klici *Tadaride teniotis*.

a

SLIKA 38. a) Grška žaba (*Rana graeca*) (foto: Lorena Vovk), b) netopirci, ki se delajo, da so netopirji (foto: Maja Pungerčar).